

OPINIE & DEBAT 29

Volkshuis
16-12-2021

nieuws dat Poetin onthuld heeft dat hij als taxichauffeur heeft gewerkt (Ten eerste, 14/12).

Een 'onthulling' van niks, want in de biografie *The New Tsar: The Rise and Reign of Vladimir Putin*, geschreven door Steven Lee Myers en verschenen in 2015, staat al uitgebreid beschreven dat hij in opdracht van burgemeester Anatoli Sobtsjak van Sint-Petersburg (enkele maanden daarvoor nog Leningrad geheten) met een grijze chauffeurspet tegen betaling gasten van het vliegveld ophaalde.

Toen Henry Kissinger, de voormalige Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, in 1991 een bezoek aan Sint-Petersburg bracht, werd hij van het vliegveld gehaald dooreen aardige adviseur van de burgemeester. In de auto kletsen de twee overgeheime diensten. 'Alle fatsoenlijke mensen beginnen bij de inlichtingendiensten', zei Kissinger tot verrukking van Poetin. 'Ik dus ook.'

Hans Renders, Groningen

De onzichtbare Poetin

Vladimir Poetin te paard op een vakantie in Zuid-Siberië. FOTO AFP

Volgens de Amerikaanse journalist Steven Lee Myers is Vladimir Poetin groot geworden dankzij zijn talent om niet op te vallen. Hubert Smeets, voormalig correspondent in Moskou, schetst hoe de staat in Rusland ook na de val van het communisme het openbare leven dirigeert.

HANS RENDERS

Na het zien van een spionagefilm liep de zestienjarige Vladimir Vladimirovitsj Poetin in 1968 het kantoor van de KGB in Leningrad (het tegenwoordige Sint-Petersburg) binnen en meldde zich aan als vrijwilliger. Hij werd weggestuurd met de mededeling dat hij eerst maar rechten moest gaan studeren. Dat deed hij en toen er tijdens een bijeenkomst van de 'banencommissie' van de universiteit werd gesproken over de toekomstperspectieven van de afgestudeerden, hoorde de toen 22-jarige Poetin tot zijn verrassing dat hij voor de geheime dienst was geworven.

In de zojuist verschenen biografie van Poetin, geschreven door Steven Lee Myers, jarenlang werkzaam in Moskou voor *The New York Times*, wordt op overtuigende wijze verteld hoe Poetin zijn leven lang een talent bezat om zichzelf onzichtbaar te maken. Hij kwam dan ook uit een familie waar die kwaliteit tot kunst was verheven. Zijn grootvader werkte als kok voor Lenin en Stalin en zijn vader was als overtuigd marxist actief binnen de

NKVD, de voorloper van de KGB.

Poetin zelf begon zijn loopbaan bij de Academie voor Buitenlandse Inlichtingen. Hij werd daar getraind in het rekruteren van agenten, het schaduwen van personen en bovenal in de vaardigheid je identiteit te verbergen. Poetin noemde zichzelf *Kameraad Platov* en wist zelfs voor zijn collega's te verbergen wie hij echt was.

Myers weet een indringend beeld van deze zachtsprekende KGB'er te schetsen. Zo wist een collega van Poetin uit Poetins DDR-periode zich te herinneren dat hij zijn horkerigheid ten opzichte van zijn echtgenote steevast legitimeerde met een Russisch spreekwoord: 'Prijs nooit een vrouw, want dan verpest je haar'.

Ook van Poetins onopvallendheid, waardoor hij zo vaak in zijn leven een cruciale rol heeft kunnen spelen, krijgen we een mooie illustratie. In november 1989, de Muur was net gevallen, kwam in de euforie van de gebeurtenissen een groep demonstranten naar de KGB-post in Dresden. Poetin had als plaatsvervangend hoofd al extra troepen gevraagd bij zijn bazen in Berlijn, maar die konden niets doen,

omdat 'Moskou' zweeg. Dus besloot hij zelf op te treden. In zijn eentje liep hij tegen middernacht de poort uit en overblufte de opgewonden menigte. In perfect Duits zei hij op rustige toon: „Mijn soldaten zijn bewapend. En ik heb ze bevelen gegeven: als iemand dit terrein betreedt, moeten ze het vuur openen.”

De stemming sloeg om en de demonstranten dropen af. Poetin had zijn onopvallende bijdrage geleverd aan de publieke gebeurtenissen. Dat zou hij blijven doen, ook toen hij van 1991 tot 1996 als hoofd van het bureau Externe Betrekkingen voor burgemeester Anatoli Sobtsjak van Leningrad werkte. Dat hij tegelijkertijd nog op de loonlijst van de KGB stond, was voor deze hervormingsgezinde burgervader geen probleem.

In de overgang van het communisme naar het kapitalisme moest hij buitenlandse investeerders naar Leningrad lokken. Het zorgde ervoor dat Poetin voor het oude bewind werkte én voor degenen die dat omver zouden werpen. Poetin was dus tegelijkertijd KGB'er, een soort gemeentesecretaris én zakenman. Er is nooit aangetoond dat hij in deze spilfunctie zelf corrupt was, maar de geruchten daarover klinken tot op

in 't hart

Poetin groot door niet op te vallen p.10

Poetin loopt als een cowboy

Russische leiders, zoals de huidige president Vladimir Poetin, vertonen afwijkend loopgedrag. Hun manier van voortbewegen lijkt nog het meest op die van revolverherden in het Amerikaanse Wilde Westen. Vrijwel altijd hebben ze de rechterarm strak langs het lichaam, klaar om snel een pistool uit het holster te trekken.

De manier van lopen is ontdekt door neuroloog Bas Bloem van het Radboud Universitair Medisch Centrum in Nijmegen, samen met internationale collega's. Hun bevindingen staan in de kersteditie van het *British Medical Journal*.

De neurologen kwamen op het idee voor hun onderzoek na het bekijken van video's op YouTube van president Poetin. De Russische president beweegt tijdens het lopen zijn rechterarm minder goed mee. Dat zou kunnen dui-

den op beginnende symptomen van de ziekte van Parkinson, maar nader onderzoek wees uit dat ook andere Russische hooggeplaatsten zo lopen.

Zo bleken de loopjes van premier Dmitri Medvedev, twee voormalige ministers van Defensie en een hooggeplaatste militair vrijwel identiek aan de manier van lopen van Poetin. Allen beginnend Parkinson? Nee, zeggen de neurologen. Het heeft te maken met hun training bij de Russische geheime dienst KGB.

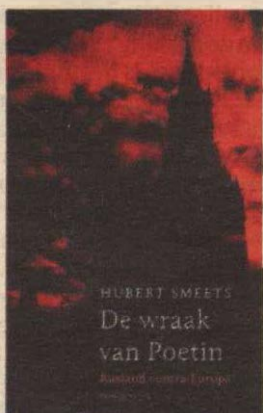
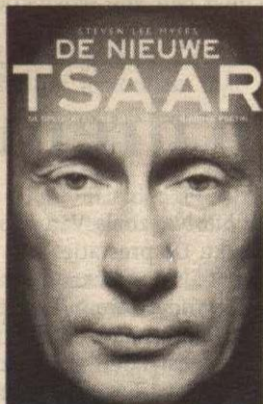
De onderzoekers stuitten op een KGB-handleiding waarin officieren wordt geleerd de rechterhand dicht langs het lichaam te houden, zodat zij snel in staat zijn een pistool te trekken zodra er een vijand in de buurt komt. Medvedev heeft geen KGB-achtergrond, maar volgens de onderzoekers imiteert hij het gedrag van zijn baas.

Door zijn onopvallendheid kon Poetin een cruciale rol spelen

de huidige dag. Ook het feit dat her en der mensen op gewelddadige wijze aan hun einde kwamen, wordt weliswaar aan Poetin gelinkt, maar harde bewijzen zijn er niet.

Bill Clinton klaagde dat tijdens zijn bezoek aan Sint-Petersburg halverwege de jaren negentig een 'overrijverige ambtenaar' had verijdeld dat de Amerikaanse president studenten ontmoette en zelfs dat zijn gepantserde auto even stilstond om Russische burgers de hand te schudden. 'Ene Vladimir Poetin' had dat allemaal uit veiligheidsoverwegingen tegengehouden.

Misschien had Poetin daarin wel gelijk gehad, want de overgang van communisme naar kapitalisme was een ruig proces, zodat Poetin zelf inmiddels ook met een wapen op zak

liep. Sobtsjak verloor de verkiezingen voor het burgemeesterschap, waarna Poetin plotseling werkeloos was. Hij voerde gesprekken om als trainer op een sportschool aan de gang te gaan. Maar toen belde president Boris Jeltsin.

Jeltsin kende Poetin als de adviseur van Sobtsjak. Hij zag de kwaliteiten van Poetin: loyaal, doortastend en altijd onopvallend. Hij kreeg de taak de corruptie te bestrijden. Poetin ging voortvarend te werk, want al na een paar maanden stelde hij 450 functionarissen in staat van beschuldiging.

Dat hij ondertussen zelf fraude pleegde door zijn proefschrift door iemand anders te laten schrijven, deerde zijn pijlsnelle carrière niet. Zelfs niet dat hij zijn voormalige baas Sobtsjak hielp het land op illegale wijze te ontvluchten. Jeltsin was daarvan zo onder de indruk dat hij hem aanstelde als directeur van de Federale Veiligheidsdienst, de opvolger van de KGB.

Vanaf toen ging het snel. Jeltsin benoemde Poetin in 1999 tot premier. Vooral om de orde te herstellen in Tsjetsjenië en misschien uit angst voor zijn eigen veiligheid bedacht Jeltsin een niet erg democratisch

plan. Machtswisselingen in de Sovjet-Unie gaan zelden van een leien dakje. Wat zou er met hem gebeuren als zijn presidentschap zou zijn afgelopen? Door volkomen onverwachts op 31 december 1999 de macht over te dragen aan Poetin, die daarmee vanaf het begin van deze eeuw de nieuwe president werd, bleef het rustig in Moskou.

Drie maanden later won Poetin de presidentsverkiezingen, vier jaar later nog eens. Drie keer president worden verbiedt de Russische grondwet, daarom schoof Poetin zijn oud-medewerker Dmitri Medvedev naar voren als president en deze benoemde Poetin als zijn premier. In 2012 won Poetin de presidentsverkiezingen en konden de twee vrienden van stoel verwisselen. In feite moet de lezer op twee derde van Myers indrukwekkende biografie een ander boek pakken om nog beter te begrijpen waarom het Rusland van Poetin zichzelf en de wereld in gevaar brengt. In *De wraak van Poetin - Rusland contra Europa* van Hubert Smeets wordt op heldere wijze uitgelegd hoe Michail Gorbatsjov met economische hervormingen (*perestrojka*) en voorzichtige

toekenningen van vrijheid van meningsuiting (*glasnost*) de Sovjet-Unie onderdeel probeerde te maken van de wereldgemeenschap, aansluiting zocht bij Europa en dat dit 'Europese project' onder Jeltsin succes had.

Poetin daarentegen streeft een restauratie van het oude Rusland na. De Krim werd weer bij het oude rijk ingelijfd, er wordt oorlog met Oekraïne gevoerd, ook al beweert Poetin er niets mee te maken te hebben en zo meer. Net als overall is ook in Rusland het geld de maat der dingen, maar anders dan elders in kapitalistische samenlevingen ontbreekt een middenklasse als drijvende kracht. Waar in westerse democratiën ongelijkheid gebruikt wordt voor sociale mobiliteit, zet de Russische regering ongelijkheid in als politiek instrument om de een te belonen en de ander te straffen.

In een bewonderenswaardige mengeling van essay en geschiedverhaal beschrijft Smeets hoe het politieke denken in het Kremlin steeds meer een gevaar voor de wereld betekent. Smeets dacht zo ongeveer tot 2011 dat het nog wel goed zou komen met het Europese project van Rusland. Inmiddels niet meer.